

nadrágja; zöld mentéje, selyem munkára nyesttel prémezett veres béllésre; kalapja; csizmája magas patkóra fekete; nyakra valója is ilyen.

Felesége: kék tarka szoknyája és kötője; fekete főre valója; arannyal varrott főkötője; uj piros csizmája.

182. Bodó Ferenc *gyöngyösi*; suba, ing, gatyá, botskor, kalap.

183. *Nagyvárad*i rézműves leánya; kék mazolán szoknyában; fehér keszkenő a nyakában, anglia zöld posztóból fekete petymeggel prémezett és bárány prémmeel bérlett ótska mentében; mezítláb; előtte kék bagozia kötő; derekára csak ünge vagyon.

1754.

186. *Kiskőrösi* legény; kétfelé köti üstökét csomóba; nagy csákós süvege; hol piros bundában, hol szűrben szokott járni; fekete ingben; csipkés az ingének ujjai; fekete szőr fátjol nyakravalót visel; fekete sarkantyús csizmát; nyárba hol kék nadrágba, hol gatyában jár.

187. Csátrányi Pál *pestmegyei Ihlat pusztára* való; haját két csomóra viseli; szűrben; kankóban és kék nadrágban jár.

188. Vasadi János, ezelőtt kálvinista prédikátor és ennek utánna Római hitre térvén, ismét kálvinista vallásra visszafordulásával nemes *Bereg* megye *Szelka* községben prédikátorrá lett; kék hosszú kálvinista prédikátorok formájára való mentéje és néha béllés nélkül való hosszú tógában jár.

191. Kis Tamás *gyulai* paraszt; dolmányban és ködmönben jár; irhás nadrágban.

(Folytatjuk.)

Banner János.

Lakodalmi szokások Szeged-Alsóvároson. II.

Az esküvő régebben, a polgári házasság behozatala előtt már délelőtt megvolt. Vőlegény és menyasszony, továbbá násznépeik a meghatározott időpontban csak a templom (az alsóvárosi templom) előtt találkoztak egymással. Az esküvő után megint szétváltak, mintha bizony semmi közük nem volna egymáshoz. Délután ment el aztán ünnepélyes menetben a menyasszonyért a *legényös ház* vőfélye és válogatott násznépe. A vőlegény most sem ment el érte. Otthon maradt és menyasszonyát a ház ajtajában várta, kezében pereccel.

A polgári házasság életbeléptetése óta délelőtt esküdnek a *polgárin* és délután a templomban. (Jegyezzük itt meg, hogy

népünk a csak polgári házasságot nem tekinti igazi házasságnak. Megteszi, mert a törvény parancsolja, de nem sokkal több a szemében, mint a vadházasság). Azóta a régi szokásokhoz és beosztásokhoz képest bizonyos változásokat észlelni, bár az esküvővel kapcsolatos hiedelmek jól megmaradtak. Most koradélután a legényes háztól hosszú kocsisor indul a *lányos ház* felé. Az elsőben a vőfély egyik kezében fölvirágozott pálcával, a másikban pedig a nyakán *magyaros* kaláccsal övezett palackkal, amelyik borral van tele.⁴ A városban, amíg a fiakeres esküvőt fel nem kapták, a hagyományhoz ragaszkodóknál még ma is, útjukat gyalogszerrel teszik meg. Ilyenkor a muzsikások is elkísérik hangos zeneszóval, a mindig páratlan számú násznépet, de sem a lányos házba, sem a templomba nem mennek be, hanem csöndben kint várakoznak. A násznép kezében borosüveg. Megkínálják belőle a járókelőket és a hangos zene- és nótaszóra összesereglődő kíváncsiskodókat. Egyik-másik asszony kezében kontyalávaló édes bor. A lányos házhoz érve, a vőfély előadja jövetelüknek célját, majd násznagy uramékat borával és kalácsával megkínálja. Azután megszólal a zene. A vőlegény násznépének férfitagjai a lányos ház nővendégeit táncoltatják meg és megfordítva. A vőlegény kíséretének kiüresedett üvegeit közben megtöltik borral, a lovakat felkendőzik. Ezalatt öltöztetik a menyasszonyt. A menyasszonyon általában minden ruhadarab új. A fátyolt a nyoszolyulányok veszik a számára. Menyasszonyi öltözetén egyetlen öltést sem szabad ejtenie. Még ha ért is a varráshoz, ruháját akkor is mással varratja meg. Az öltözködésben is egészen *passive* kell viselkednie. Azért vannak a koszorúslányok, hogy azok öltöztessék. Menyegzője napján nem jó neki tükörbe nézni. A cipőjébe u. n. *Mária-húszast*⁵ tesznek, hogy ha menetközben rontásba lépne: ne árt-hasson neki (szintúgy a vőlegény cipőjébe, csizmájába is). A menyasszonynak esküvője napján mindig ballabával kell kilépni. Amikor elkészül, a vőfély és a koszorúslányok a násznagy és a vőlegény elé vezetik. A vőfély az ajtófelet pálcájával megkopogtatja, mire a muzsika azonnal elhallgat és kezdetét veszi a búcsúztatás, amelyet a jelenlevő vendégssereg felállva, az embere pedig kalaplevéve hallgat végig. A menyasszonyt édesapja, édesanyja, testvérei, lánybarátjai (= koszorúslányok), néha keresztszülei veszik körül. Általában ebben a sorrendben

⁴ Az utolsó kocsiban a vőlegény.

⁵ Régi, a XIX. század első felében járt ezüst huszas, egyik oldalán „S. Maria Mater Dei, Patrona Hung.” képpel.

búcsúztatja a vőfély tőlük. A búcsúztatás közben igen szép emberi megnyilatkozásoknak lehetünk tanúi. Majd megindulnak az esküvőre. A menyasszonyt (de előbb a vőlegényt sem) az ő szülei nem kísérik a ház küszöbén kívül. Az örömszülék tehát gyermekeik esküvőjén soha részt nem vesznek.

Útközben a menyasszonyos kocsi népe a nála lévő teli borosüvegeket a kocsi kerekei közé hányja. A menyasszonynak ilyenkor nem jó halottasmenettel találkozni, mert akkor hamarosan meghal. Ha esik az eső, akkor szomorú lesz az élete. Különösen nagyfarsangon előfordul, hogy egy napra több lakodalom is esik. Már pedig menyasszonynak menyasszonyt látni nem jó. Ilyenkor szorgos gonddal ügyelnek arra, hogy a menyasszonyok útja ne keresztezze egymást, különösképpen pedig, hogy ne találkozzanak egymással. Ha a találkozás mégis kikerülhetetlen (pl. a templomban), akkor az egyik menyasszony násznépe megáll, háttal állítja és testével elfödözi a maga menyasszonyát a szembejövő menyasszony tekintete elől, bár azt is éppen így védmezik. Az esküvői szertartás után a menyasszony fejére fehér kendőt terítenek, majd a Havi Boldogasszony kegyképével ékes oltárt az új pár és a násznép háromszor megkerüli.⁶ A nászmenet nem azon az úton tér vissza, amelyiken jött. Ha a templomba a főajtón át jött be, a sekrestyeajtón keresztül távozik, vagy megfordítva. A templomból is más úton térnek meg a vőlegényes házhoz. A vőlegény, helyesebben az *újember* a templomból kijövet a koldusoknak alamizsnát osztogat, amennyire teheti: titokban.

A nászmenet dalolás közben érkezik meg a legényes házhoz. Az otthon maradt asszonynép kezében égő gyertyával fogadja őket, mégha nem is alkonyodik. Amikor a kapun befordulnak, hagyományoszerűen ezt dalolják:

Gyere ki te vén boszorkány, nézd mög kit hoztunk,
Szép lössz-ë, jó lössz-ë: mijé fárattunk?
Ha nem jó lössz, visszavigyük édősannyának,
Vísejje gongyát gyöngyvirágának.

A vőlegény és a menyasszony a ház ajtajában kettészakít egy perecet. Az a hiedelem, hogy akinek nagyobb darab marad a kezében, az lesz a jobb dolgos (főként az aratásban), tehát többet érdemel. Amikor a menyasszony először ül le új ott-

⁶ A XVIII. század elején készült oltár ugyanis szabadon áll, nem támaszkodik az apsis falához. Nagyon rászorulna már a megújításra. Hogy lehetőség szerint kíméljék, a templom papjai a jámbor szokás gyakorlását már egy jó évtizede nem engedik meg.

honában, kisgyereket ültetnek az ölébe. Előfordul néha, hogy subára ültetik, hogy majd bodorhajú gyereke legyen.⁷ A vőfély elvégezvén a menyasszony bemutatását, táncra perdül vele, de pár fordulat után átadja a vőlegénynek.

Voltaképpen ezután kezdődik a lakodalmi mulatság. Most már végképpen összegyűlnek a meghívott vendégek, akiket a násznagy előtt vagy a vőfély, vagy pedig valamelyik bátor-szavú legény köszönt be. Rendszerint most hozzák ajándékaikat is (ha már előre el nem küldötték volna): süteményt, bútort, edényeket, házieszközöket és különösen az újasszonynak fejrevaló selyemkendőt. Mindent újat. Olyik menyasszony 20–30 selyemkendőt is kap ajándékba. A legszegényebb vendég sem állít ajándék nélkül a lakodalomba. Említsük itt meg, hogy a lakodalmas virágok beszerzése a koszorúslányok kötelessége. Ők is tűzik fel a meghívott férfivendégek kalapjához, újabban a gomblyukába. Kivétel a vőlegényvirág, amelyet a menyasszony vesz és ő is tűzi fel neki az esküvő előtt.

A menyasszony hazahozatala és a vacsora közötti időben egy nóta a *lagzinézőké*. Ilyenkor a lagzinézők táncolnak egymással, de a lakodalmas nép is, különösen a fiatalja, meg-meg-táncoltatja a hivatlan fehérnépeket. A lagzinézőket egyébként kint a kapuban meg szokták kínálni a boron kívül lagzikalács-csal, amelyet rendszeren rostában visznek ki hozzájuk. Egyik-másik hivatlan vendég a lagzinézők nótája után vacsorára is bennragad. Illetlen dolog ugyan, de eltűrik. Nem utasítják ki. Örüljön ő is. Az ilyen vendéget *szűrősnék* hívják.

A lámpát ahogy meggyújtják, égve hagyják mindaddig, amíg csak magától ki nem alszik. Néha két-három napig is ég. A lakodalom alatt keletkezett port, szemetet nem viszik ki, hanem besöprik az asztal alá, azután pedig télen sóval hintik tele a szobát.

A vacsorával kapcsolatban ejtsünk most sort a lakodalom ételeire is. A kenyeret, kalácsot az asszonynép már hajnalban kisüti. Általában csak *üreskalácsot* sütnek: *fontost*, magyaróst (fonatos kalács ez is, csak a tetején mogyorószerű kalácsdíszek vannak), perecet. A lakodalomra legtöbbször tehenet vagy borjút vágnak le házilag. A levesfőzés asszonyok dolga, de a paprikáshúst férfiember főzi a szabadban, bográcsban.

A házbeliek és a legközelebbi hozzátartozók számára a lakodalom napján már ebédet is főznek, amely rendszerint pacal-

⁷ A göndörhaját népünk szépnek találja. Gondoljunk népdalainknak érdekes bizonyító tanúságára.

levesből (régebben dercés hurka is főtt benne), paprikásból és kalácsból áll. A lakodalmi bor általában nem nagyon tüzes, de kellemes italú, jóközepes erősségű. Szódavizet csak újabban szolgálnak fel melléje.

A vacsorát — a főlakomát — úgy nyolc óra körül találják fel. Különösen ügyelnek arra, hogy az asztaloknál páratlan-számú vendég üljön, minden asztalnál páratlan-számú tál, tányér, evőeszköz stb. legyen. Az új pár a koszorúspárokkal a násznagy asztalánál foglal helyét. A menyasszonyt ilyenkor igyekeznek mindenféleképpen megtréfálni: lyukas kanalat, fából, nádból faragott kést, villát adnak neki, biztatják, hogy egyék, ne szégyellősködjék, mint otthon. Készítetik, hogy sokat egyék, mert csak úgy lesz majd a jószágtartáshoz szerencséjük.

A vacsorát a vőfély köszönti be hosszú versezetekkel. A vacsora étrendje régében a következő volt: köménymagos zsömlyeleves. A belefőtt húst leves után tejes tormással szolgálták fel. Majd a paprikás következett, utána köleskása. (Ettől szedte vacsora után a szakácsné állítólagos égési sebei miatt bekötözött kezekkel a *kásapénzt*. Egy nagy fakanállal sorra bököste a vendégeket, amíg nem vetettek neki valamit „sebei-nek“ orvoslására). A vacsora utolsó fogása süteményből állott, mint *köttes rétesből, belősből, tutuperecből* (nagyalakú pereg) stb. Manapság a vacsora: leves, paprikás, sütemény. Mielőtt hozzáfognának, a násznagy imádkozásra áll fel. Mindenki követi. Az asztali áldást magukban mondják el. Az első fogás tehát húsleves pacaltésztával (= apró kockákra metélt tészta). Utána a paprikást, végül a süteményt adják be: mostanság cukrásztól készített tortát, vagy tortátát. Amennyiben lehetséges, minden család azt a süteményt kapja, amit a lakodalomra magával hozott.

A kiszolgálást a vőfély, a házbeliek és olyan legények végzik, akiknek *nincsen lányuk*, azaz a lakodalom idejére nem rendelték őket össze egy lánnyal sem, hanem úgy mulatnak egymagukban, ahogy kedvük tartja. A felszolgálók kezében mindig csak egy tálnak szabad lenni. Vizet csúfság lenne az asztalra tenni. Akik vacsorakor mégis inkább vízre lennének szomjasok, azokat a *szamaras* elégíti ki, azaz olyan legény, aki a vizesköcsöggel körbejár, közben jelengeti magát: *szamaras, itt a szamaras!* Vacsora után esznek: az örömszülék, a vőfély, a muzsikások, szakácsok, csapos és a felszolgálók, egyáltalában azok, akik az első terítésnél valamilyen okból nem ettek.

A násznagy asztalán rendszeren egész éjszaka ott marad

egy tál paprikás és kalács. Bátki bármikor melléülhet. Az éjszaka folyamán többször hordanak kalácsot a vendégek között. Régebben a lakodalom kétnapos volt. Ilyenkor reggeli gyanánt a lenyakazott jószág fejéből-lábából készült kocsonyát, vagy fagyos paprikást szolgáltak fel, délben pedig megismételték a vacsora étrendjét.

✱

Emlékezzünk meg néhány szóval a lakodalom muzsikájáról is. Ezelőtt 50—60 esztendővel a bőrduda járta, amely néha hegedűvel párosult. Ma már csak egy-két elaggott képviselője van a régi kiterjedt dudásrendnek. Napjainkban (úgy 40—50 év óta) parasztdzenekar muzsikál, amelynek tagjai, lehetőleg jelentőségük sorrendjében: az első hegedűs (prímás) és klárinétos (pikulás), cimbalmos, nagybőgös és második hegedűs. (Szegényebbrendű lakodalmakban csak cimbalmos muzsikál.) E parasztemberek művészi készsége egészen meglepő. Naturalisták, a kótát általában nem ismerik. Bár a cigánymuzsika bizonyos nyomokban (főképpen az együttes játék technikájában és színhatásokban) hatott rájuk, mégis sikerült magukat a cigány szentimentalizmusától, önkényeskedéseitől és cikornyáitól a legteljesebb mértékben megóvniok. Minthogy a lakodalmas nép csak tánemuzsikát kíván tőlük, az újabb magyar népies műzenének jellegzetes „hallgató” válfaja zeneszerszámaikon nem tudott meghonosodni. Túlnyomó részben olyan nótákat húznak, amelyek Szeged népének autochton nótakincséhez tartoznak. Cigány műsorához tartozó dalokat legföljebb csak vacsora alatt muzsikálnak és csak becsületből (t. i., hogy ők is tudnának így, cigánymódra, ha akarnának): csak a parasztok közül kiszakadt iparosok, kishivatalnokok és egyéb hasonló kispolgári vendégek „méltányolják”, akik a középosztály utánzásában a cigányért való lelkesedést is átvették. A leghatározottabban állíthatjuk, hogy a szegedi parasztoévis nem szereti a cigánymuzsikát, nem tud a ritmusára táncolni, nem tud mellette mulatni: a cigány nem ismeri az ő nótáit, ő meg a cigány dalait. Nagyrítván megesik, hogy kénytelenségből (különösen a soklakodalmú nagyfarsangon) cigányt fogadnak. Ilyenkor a vendégek idő előtt elszállingóznak haza, mert nem tudnak a muzsikájára táncolni. Van ilyenkor mit hallani az örömszüléknek! Sok lakodalmat halasztanak el csupán azért, hogy ne kelljen a cigányra ráfanyalodniok.

Parasztdmuzsikusaink felsorolt hangszereik mellett réz-

instrumentumokon⁸ is játszanak, különösen olyankor, amikor a tánc színhelyét el kell hagyniok. Tehát amikor a menyasszonyért induló nászmenetet elkísérik, amikor eléjük mennek (pl. tanyán) az esküvőről érkezőknek, továbbá amikor a lakodalom végén a tehetősebb vendég muzsikaszóval kísérteti magát haza. Előfordul azonban az is, hogy ott a lakodalomban kell rendelésre egy-egy nótát rezessel muzsikálniok. A borraivalót a cimbalomra szokták hajítani.

Táncolják a *kétlépésöst, frisset, rösztetöst, lippögöst, hátravágóst, darudöbögöst*. Öreg emberektől néha még látni solótáncot is. A lakodalom fiatalok és idősebb nemzedékek együttes mulatsága lévén, az öregek ellenkezése miatt a modern, idegen táncok eddig nem tudtak lakodalomban meggyökeresedni. (De bálban már igen!) Tánc közben meg-megállanak annyi időre, hogy megigyanak egy-egy pohár bort, de ezt sohasem kezdeményezheti a táncosné, csak a táncos.

A lakodalomban sokat dalolnak, külön a fiatalok és külön az öregek. A táncolás közben való dalolás azonban nem mondható általánosnak. Nótaközökben a fiatalok: legények, lányok, ifjú házások külön asztalhoz (néha külön helyiségbe) szoktak telepedni, mindenki a maga párjával. Itt dalolnak kórusban, zenekíséret nélkül. Az ő nótakészletükbe sajnos már igen sok népies műdal belopakodott.⁹ A többszólamú éneklést természetesen nem ismerik. Az öregek nehezen fognak hozzá és csak magukban. Az asszony népnek nem illik a dalolásukban részt venni. Előadásukban a fiatalabbak egyetemesnek mondható tempo giusto-stílusával szemben, a magyar parasztnóta ősi, parlando-rubato-stílusából még sok jellegzetességet sikerült megőrizniök. Mindenesetre, ha a mostani 70–80 esztendőös emberek meghalnak, akkor e régi stílusnak Szegeden sem marad hírmondója.

*

Éjjél körül a menyasszony fejéről leveszik a fátyolt és a koszorút. Ilyenkor be szoktak hívni egy leányt és a fátyolt a fejére nyomják, hogy könnyebben és hamarabb mehessen férjhez. Majd bekötik a menyasszony fejét és elrejtik a vőlegény

⁸ Ezek a hangszerek a következők: a helikon, bariton, trombita, szárnykürt (iliglihorni) és a klarinét (es).

⁹ Érdekes, hogy Dankó Pista nótái, egy-két kivételt nem számítva, nem tudtak a szegedi nép körében elterjedni. Szerény ielfogásunk szerint ezt a körülményt — egyéb okok mellett — Dankó szövegíróinak rovására kell írunk, akiknek affektáltan népies, vagy erőltetett finomságú, de mindenképpen szentimentális textusaival népünk nem tudott megbarátkozni.

elől. Több lányt és menyecskét erőltetnek a párja gyanánt, amíg végre sikerül megtalálnia az övét, az igazit. Egyébként a menyasszonyi koszorúból egy szemet, a fátyolból egy darabot, a virágból egy ízt elégetnek, hogy semmiféle rontás ne fogjon az új páron.¹⁰ Olykor az ifjú pár megőrzi menyegzős ruháját, de ezentúl csak egyszer viseli. Most is úgy öltöztetik bele, útjukon most is elkísérik, amikor az örökös hazába, a temetőbe viszik őket.

A vőfély beköszönti az újasszonyt, majd kezdetét veszi a *sortánc*. Ez abból áll, hogy a vőfély felszólítására a nemzetség férfitagjai sorba megtáncoltatják az új asszonyt. A sortánc után következik a *ménnyasszony tánca*. A násznagy két egymásra helyezett cseréptányért tart a kezében, ezeket hangoztatva: *eladó az újasszony, eladó az újasszony!* Aki meg akarja venni, azaz táncolni szeretne vele, pénzt vet az alsó tányérba. A násznagy ilyenkor ugyanis felemeli a borítékúl szolgáló felső tányért. Újabban az asszonymép viszont az újembert szokta megvenni. Amikor az újasszonynak már nem igen akad vevője, akkor az újember nagyobb pénzösszeget hajítván a tányérba, kiragadja a lakodalmas nép közzül. Ha azonban valaki nagyobb összeggel hajazza meg az újember pénzét, akkor az újasszony köteles a táncot tovább járni a vevőjével. Más a sortánc és a menyasszony tánca közben természetesen nem táncolhat, azért a fiatalság ez idő alatt régebben a *fordú' balhajátékkal*¹¹ szórakozott. A táncot járó újasszonyt néha gyertyalánggal övezik körül az asszonyok, sőt így kísérik a menyegzős ágyához is.¹² A tánc végén a násznagy az egyik tányért összegtöri. A pénz az újpáré.

Hajnaltájban jönnek a lányos háztól, lehetőleg meglepetésszerűen a *kálátósok*. A *kálátó* népe különösen menyecskékből és fiatal férfiakból áll. Számuk: 7, 9, vagy 13, a férfiaknak egygel kevesebben kell lenniök, mint az asszonyoknak. Megnézik az újasszonyt, megvendégelik őket, majd táncra perdülnek. Ugyancsak megtáncoltatják őket. Az ő nótájuk a lakodalom leghosszabb nótája, *farka* is van, nem is egy.¹³ Azután eltávoznak.

¹⁰ Régebben az egészet tűzre vetették.

¹¹ Menetét leírja Kovács: id. m. 292. és 402. l.

¹² Az ágyba pajkosságból különféle oda nem való dolgokat raknak (fát, fazekat, ébresztő órát stb.).

¹³ A *nóta farka* az a ráadás, amelyet a muzsikások leginkább megrendelésre közvetlenül a nóta vége után húznak. Néha olyan hosszú, mint maga a nóta.

Reggel felé az újasszony megmosdatja és megfésűli a lakodalom férfitvendégeit. A mosdatás hatósági orvosi beavatkozásra megszűnt, de a *fésülés* még tartja magát. Volt ilyenkor nagy neveltség. Az újasszony fáradságáért pénzt adtak, ki mennyit akart. Reggel az újpár el szokott menni a templomba, az első misére. Az újasszonynak ezután hét napig nem szabad kimennie a házból.

A lakodalom után egy-két napra a *ménnyasszony poharát* ülik meg. Ilyenkor a legközelebbi hozzátartozók gyűlnek össze lakomával kapcsolatos csöndes, meghitt vendégségre. Az újasszony tele pohárral sorba kínálja a megjelenteket. Ezek aztán felköszöntik, hogy kezdődő új élete szerencsés legyen, urával együtt sok örömet, kevés bajnak legyen részese.

Bálint Sándor.

TÁRSADALMI ÉLETTAN.

Faji vizsgálatok Szeged és környéke lakosságán.

Az anthropológiával összefüggő problémák — függetlenül a tudományosan vett embertantól — mind sűrűbben merülnek fel a társadalmi életben. A szociális életjelenségek egyik kevésbé ismert rugója az emberek, illetve homogén közületek egymásiránti rokonszenve, vagy ellenszenve, mely a szomatikus és pszichés egyneműségeken, illetve különbözőségeken nyugszik.

Az ugyanazon földrajzi szinten élő, évszázadokra visszamenőleg azonos történelmi múltú, egyazon életközösségben élők között nálunk teljes homogenitást csak ritkán találunk. A nagy egyéni különbségek mellett azonban a tulajdonságok bizonyos határokon belül való egyezése tipusos csoportokat hoz létre. Ezen csoportok, azaz fajok közti különbségek adják a fajok közti eltéréseket, melynek biológiai hatásai társadalom-élettani jelentőségűek.

Az elkülönítő faji vizsgálatok szempontjából értékes anyagot nyújt az Alföld, de különösen Szeged és környéke, ahol ugyanis többé-kevésbé tiszta alakban fellelhetők az európai fajták a fokozott keveredés ellenére is. Az itt előforduló fajok széles skáláját kielégítően magyarázzák a településtörténetek. A magyarság gerincét képező és itt is legnagyobb számban fellelhető keletbalti faj mellett elsősorban ennek az egyéb európai